

SLOVENSKI NAROD.

Izhaja trikrat na teden, vtorek, četrtek in soboto, ter velja po pošti prejeman, ali v Mariboru s pošiljanjem na dom, za celo leto 10 gold., za pol leta 5 gold., za četr leta 2 gold. 60 kr. — Za oznanila se plačuje od navadne četristopne vrste 6 kr. če se oznanilo enkrat tiska, 5 kr. če se dvakrat in 4 kr. če se tri- ali večkrat tiska. Vsakokrat se plača štempelj za 30 kr. — Dopisi naj se izvole frankirati. — Rokopisi se ne vračajo. — Uredništvo je v Mariboru, v koroški ulici hišn. št. 220. Op r a v n i š t v o, na katero naj se blagovolijo pošiljati naročnine, reklamacije, oznanila, t. j. administrativne reči, je v tiskarnici: F. Skaza in dr., v koroški ulici hišn. št. 229.

Naše stališče in udržištvo.

(Dalje.)

Rekši: „Rešivši Slovenca tvarno, rešil si ga dušno,“ razumevam, kakor se iz predhodnega vidi to resnilo tako-le: spravimo li Slovenca na to, da ne bode zadolžen, tedaj tvarno samostalen, in bode si mogel spravljati potrebne pomočke za pravo in sebi primerno omiko; prisvojivši si to, rešen je, brez tega pa je brezpogojno izgubljen kakor Slovenec v sedanjih razmerah, bodi si ka bi vsaka ves imela konservativno društvo, naj bi tudi vsak bivalec počenši od devetletnega otroka do 80letnega stárine imel v malem prstu ves spisek krščanskega nauka z razkladbo vred, poljudno veroučje, katero še ima ugledati beli svet, ako bode deležnik vseh dosle namišljenih bratovščin, zastoj vse to so le ublažilni pripomočki. Jaz še toraj izdaj po svojih miselnih sposobnostih nikakor ne previdevam, kako je mogoče brez tvarne podloge vzgojiti značajnega in po takem zanesljivega Slovenca. Kde je šuma brez drevja? Navajate premožnjake: Wretzlina, Lobnika, cestnega Weingerlna Wolfa, imajoči nje za živ dokaz, ka se stvarnimi sredstvi duh ne reši, in odtod sklepajoči na neistinitost moje povedi: rešivši Slovenca tvarno rešil si ga dušno. Več duhovnosti in pravičnosti bi bil od Vas pričakoval. Hočete li z nekterim betévjem kokolja nekati pšenico? Mislite li, dokler en del istega duhovništva prusuje, ne bode celo nič več nemškutarjev? Jeli sem izrekši navedeni stavek, naslanjajoči se na prednje izpovedi resnil, ka ne bode nijenega odnarodnika več? Kako pa je z npravnostjo brez tvarnosti v obče, gotovo veste. Ako pa je kdo premožnik a magarec, jeli on kriv kateri uči, ka brez tvarne podloge ni dušnega napredka?

Oziroma na učiteljstvo za prvejše dobe povedal sem svoje prepričanje tako-le: „Nikdar ne tajimo, ka so prvlje nekteri nemškutarski dekani in narodnost črteči neomikani župniki nakope zakrivilili na učiteljih bivših pod njihovo roko in oblastjo. Toda večina še tudi starejšega nemškutarskega duhovništva se je vrnola k narodu, a školniki ne.“ Črtnik umnega napredka trdi: to je zopet krivično. Da dokažem istinitost svoje resnitve, lahko bi brez malega navedel vsega slovenskega Štirskega dekane in največ župnikov one dobe, kar bi delo premnožilo, vendar vzmimo na primer še živočega, zlatim križcem se leščččega in častnim kanoništvom od sedanjega prečastnega kn. vl. redništva labodskega odlikovanega naj-nemškutarščejege dekana velikonedeljskega. Pojdite gledat jegove skuhe školnikov od prvega do poslednjega, in ne bodete niti hip več dvojili na moji trditvi, presede Vam ves zagovor takega osobja. Pokojni župnik Blažič je celo strogo prepovedal učniku krščanskega nauka v slovenščini z učenci očanaš moliti v učilnici, da molčim o vsem drugem in o vseh drugih. Kake so hteli imeti, take so si vzgojili, nemškutar in izdajalec naroda pa si godnja sebi primerne nemškutarje. Zbog vlade si zapomnite, ka Bog je visoko a car daleko. Da so dekani in župniki prvejšega časa toliko učinili za narod, kolikor proti njemu na njegovo ponižanje, vlada bi drugi pojem o nas imela. Niso znali jezika, niso hteli se ga učiti, niso marali niti za narod, niti

za narodnost, niti za značajnost in takisto njihovi strežniki in oprode. Svobodno poprašate učitelje one dobe o tem in do pike se prepričate te istine. Samomor so učinili na naši narodnosti nemškutarski popi in z njimi njihovi rejenci školniki.

O udržnikih nimam mnogo pristavljati, ker dovolje že je o njih zgoraj povedano; če pa imenujoči se nesebičen konservativec pravi, ka je starokopitnežev v vsakem stanu, s tem ničesar ne opraviči, ker nespametnost da si opirajoča se na budalaščino ktere druge osebe ali stana vstaja vendar vselej nespametnost, vsaj menda tudi tatinstvo se ne opravičuje tatinstvom. Je-li modro držati se starokopitja pri novih izumih, novih pojavih, novih zgodovinskih dokazih, bodi Vam na čast in zdravje! samo nikar se ne ponasajte kot učitelji ljudstvu, vredniki itd.; nikar se ne čudite ako po takem prosto ljudstvo kriči: le duhovnika ne volite; nikar za zlo ne jemljite naslova: mračnjak, mračnjaštvo; ne sme Vam žal dejati, ako v mnogih rečeh neškolani seljak več ve, nego-li njegov dušni pastir. Meni se tako dozdeva, ka je dobro vsak nov pojav pokazavši se v znanosti na drobno premeketniti in potle sodbo izreči.

Ponavljajvno se držim kakor klešč stavka, ka v dosedanji podobi s vsemi konservativnimi društvi ničesar ne opravimo, ne zbog osob, katerih mnogo dostojno čislamo, nego zaradi notranje stvari same, ktera se križa z umnim napredkom in podpira samovoljstvo, katero v teku toliko stoletij ni za nohet koristi pripravilo Slovincem, nego je ugonabljal dušno in narodno, čemur jih dnešnje tožno stanje pritrjuje. Sicer zdi se mi, ka tudi nemško konservativstvo pogibelno igro igra s prostim seljaštvom, katero razvedrivše se stopi v hujši odpor proti duhovništvu, in morda celo verstvu na kvar.

Moje in naprednjaške stranke mnenje je, ka je neumestno bilo preskušanega in v vsakem pogledu poštenega in požrtvovalnega narodnjaka pozvati o predlaganji poslanskih ponudnikov na versko sodbo, vsaj se dosle ni v tem pregrešil, tudi ni bilo namenjeno poslati odbranca v kak erkveni shod ali zimski koncil, nego v Gradec proti zagrizenim vragom naše narodnosti in našega narodnega bitka; za verske in dnhovniške razmere je skrbeno moževnimi glasovi, glavami vladikovinskimi.

Pozivati se v tem na gornje Avstrijsko, na gornje Štirsko, na Solnograško, na Vorarlberg, in Tiroljsko, ovaja siromaštvo v ustavnosti, ktera je v navedenih deželicah in koččkih deželic le medli novorojenče; iste zmagajo malo sposobujakov. Ozirajte se na davne ustavnjake naše sosede junaške sokolove Hrvate, neopešane Čehove, isti madjarski brkaši so v tem pred nami, vnanje to je inozemne ustavne države še dajajo krasnejših primerov. Trdite, ka niso društva stavljala prašanj zastran verskega mišljenja, ni li dr. P. dru. Dominkušu stavlil popita v tej reči v čitalnici sobani mariborski ob šestih zvečer dne 21. vel. srpna, isti den, kedar je vrednik sedanjega kupljenega „Slov. gospodarja“ račil izjaviti: dr. Dominkuš ne dohode v celjski okolici 5 glasov, in ka je neparlamentarno bilo za ljutomersko okolico postaviti dra. Srncea za poslanskega ponudnika; a v celjski okolici ne postaviti dra. Dominkuša bi bilo parlamentarno?

Znano nam je, ka je v Ljutomeru po nekem župniku volileu stavljen popit dru. Srnceu, je li poprek v vseh rečeh ide z nemškimi konservativci? Odgovor je bil modrijansk glaseč se: Tega vam ne morem obečati, treba mi je stvar vselej prvlje premisliti in presoditi, je-li na korist slovenskemu narodu ali ne. Tako naš dr. Srnce.

(Konec prih.)

Iz deželnih zborov.

Deželni zbor štajerski.

Poročilo dr. Dominkuša

v imenu manjšine v vprašanji premembe volilnega reda.

Visoki zbor! Ljudstva, ki so k zastopu v državnem zboru poklicana, vedno tožijo, da volilni redi za deželne zборе načelo pravice mnogovrstno oškodujejo in da imajo še druge bistvene pomanjkljivosti. Statistična data kažejo, da je to toženje po polnem opravičeno in izkušnja v zadnjih desetih letih je pokazala, da ravno v pomanjkljivostih volilnih redov za deželne zборе leži eden največjih zadržkov, da se naše ustavno življenje koristno ne razvija. Le če se volilne postave na čista in prava načela opirajoč, tako da se na njih podlagi v celi državi ljudska volja kolikor mogoče zvesto in nepokvarjeno izgovarja, tedaj se bode reprezentativna ustava blagonosno razcvetala in poroštvo za obstanek v sebi nosila. V organizmu naše ustave so volilni redi za deželne zborove toliko važnejši, ker deželni zbori niso poklicani samo za posvetovanje in sklepanje v rečeh, ki so za njih kompetencijo odločene, timveč ker so tudi volišča za državni zastop. Toraj se more sprememba obstoječe ustave, ktera bi bila željam in potrebam avstrijskih narodov primerna, in bi se držala oblik od one predpisanih, le tedaj pričakovati, če se poprej naj bolj bistvene pomanjkljivosti volilnega reda odstranijo in največe krivice njegove odpravijo. Nova stavba našega ustavnega poslopja se mora pri slabem temelji začeti. Tem nazorom sledeči smo veselo pozdravili vladne predloge o predrugačenji volilnega reda za deželni zbor in o deželnem redu. Ti imajo glede na sedanje razmere na Štirskem v bistvu prav primerne prepravnavne v sebi. Tako naj bi se opustil postulat zapisanja v deželno knjigo pri velikem posestvu; na mesto volilne pravice kupčijskih in obrtnijskih zbornic, ktera se je sedaj od primerno zelo malega števila oseb izvrševala in se gostokrat le za narodne, ne pa za interese kupčijstva in obrtništva rabila, se stavi volilna pravica velikega obrtništva; volilna pravica se v obče razširja s tem, da se cenzus zmanjšuje; načelo neposrednih volitev se tudi na kmeške občine razteguje; število poslancev iz kmeških občin se pomnoži za štiri, ono iz mest in trgov za dva; zadnjič se dela vsega priznanja vredni pokus, po novo napravljenih volilnih okrajih enake narodne elemente združiti in nepravice, ki so s sedanjo umetno sestavo volilnih okrajev zvezane, kolikor mogoče poravnati. Pač ni treba dokaza, da prepravnavni predlogi takega pomena, katerih očitni namen je ta, da bi tudi oni narodni in politični elementi, ktere so do sedaj umetne večine nazaj potiskale, dobili prostor za razvijanje — bi toliko več zaslužili pregledanje in prevdarjanje visokega zbora, ker bi se

po sprejetju saj bistvenih odločil prvi korak do notranjega pomirenja v deželi storil. Zelo veliko število pred deželnim zborom ležečih peticij, med katerimi so tudi take iz krajev in društev odločno ustavovernega mišljenja, konstatira, kako živo se v celi deželi čuti potreba po preuredbah volilnega reda za deželni zbor, ktere je vlada nasvetovala. Razlogi, ktere je večina posebnega odbora navedla za zavrženje predlogov so bolj občeno politični, kakor rečni in neprimerni. Da se večina visokega zbora upira zoper pomirovalno delovanje vlade in zoper od te zastopana načela, to bi imelo ostati brez vpliva na sklepe, kteri se bodo storili o vladnih predlogih o prevrnavi volilnega reda in tu bi se morala le nepristranska sodba izraziti o vprašanji, če je predlog primeren ali ne. Iz navedenih razlogov in ker bi se zares nektera bolj formalna odločila vladnih predlogov za sprejetje ne mogla priporočiti, dovoljuje si manjšina posebnega odbora postaviti predlog:

Visoki zbor naj sklene:

„Naj se vladni predlogi specijalno pregledajo in naj se ti vladni predlogi posebnemu odboru za natanko poročilo zopet izroče.“

Dr. Ferdinand Dominikuš,
poročevalec manjšine.

Deželni zbor gorški.

(5. seja 11. oktobra.) Nenazoči so slovenski poslanci: Dr. Abram, Doljak, Faganel, dr. Lavrič, Pagliaruzzi in dr. Žigon. Glavar naznani predlog dr. Lavriča: „deželni zbor naj izreče, da je sklep dež. odbora, po katerem se ima vladnim oblastnijam samo v italijanskem jeziku dopisovati, nasproten postavam in naj ga tedaj ob veljavo dene.“

Ker ni nazoč deželni tajnik, interpelira Del-Torre deželnega glavarja v tej reči in pozneje predlaga: „ker se je slišalo in tudi poslancem naznani, da se tajnik stanovitno brani opravljati svojo službo pri denašnji seji in to brez zdatnega uzroka, naročuje se deželnemu odboru, naj za zdaj tajniku službo ustavi in disciplinarno preiskavo začne.“ O tem se kratko razgovarja, in ko je po nasvetu Dottorija bil predlog Del-Torreta za nujnega spoznan in je Winkler namesto tajnika zapisnik prebral, se posvetuje Del-Torretov predlog in Deperis ga zadnjič loči v sledeča dva: „Naročuje se dež. odboru, naj začne disciplinarno preiskavo proti dež. tajniku“ — in „naj se tajniku za zdaj služba ustavi.“ Prvi obvelja, drugi pade.

Na dnevnem redu je razprava vladnega predloga. Cesarski komisar opazi, da ni nazočih dveh tretjin poslancev in zato poroča Winkler pozneje v imenu finančnega odseka o šolskem zalogu, Candussi o računskem sklepu šolskega zaloga, Werderberskih štipendij, štipendijskega zaloga in o računskem sklepu za bolne in ranjene vojake.

Predlogi teh poslancev se sprejmejo.

V večerni seji so vsi zjutraj nenazoči poslanci v dvorani in predlaga poslanec Pagliaruzzi, poročevalši o peticiji „Soče“ in nekterih občin, naj se prevrnavna oskerbnitstvo trnovskega gozda, tole: „Naročuje se dež. odboru, da predloži omenjeno peticijo vladi s prošnjo, naj pripomore, da se gozd obrani.“ Predlog se sprejme. Isti poslanec poroča o peticiji cestnega odbora tominskega za podporo, in zbor sklene: „Znesek 4500 gld. cestnemu odboru l. 1870 ni predplača, temveč podpora.“ Morarski občini se dovoli davek pobirati od sprejetih v občinsko zvezo. Reše se še nektere peticije. Del-Torre interpelira, zakaj se pisma iz iz Vidma in okolice v Gorici zadržujejo in potem se seja sklene.

(6. seja 12. oktobra.) Deželni glavar naznani, da je deželni odbor sklenil „grajo“ dež. tajniku dr. Abram. Ta se tajništvu odpove. Pozneje se na mesto dr. Lavriča voli v deželni odbor dr. Abram. Obravnalo se je povišanje plač deželnih uradnikov; dotični predlogi se zavrnejo v deželni odbor. Volili so potem za državni zbor. V prvem glasovanji dobi samo grof Strassoldo dosti

glasov. Pozneje se pokaže, da je voljen tudi baron de Pretis.

(7. seja 14. oktobra.) Grof Strassoldo in baron de Pretis se odpovesta državnemu poslanstvu in volita se na njuno mesto dež. glavar. grof Caronini in Černe. Ces. komisar odgovarja na interpelacijo dr. Lavriča, ktero je lani stavil zaradi poslovenjenja šol, da je minister svojo resno voljo zatrdil, samo skrbeti je za dosti učiteljev. Na dr. Lavričevo interpelacijo zavoljo narodnostne postave pravi komisar: „Na Češkem je ustregla vlada z dotičnim predlogom željam in zahtevam prebivalcev; — iz Goriškega ni izvedela do sedaj enakih želj.“ Po rešenji nekolikih peticij se seja in zbor sklene.

Domače in slovanske novosti.

— Minister uka je imenoval Fridriha Žaklja, profesorja na Reki za gimnazijalnega profesorja v Ljubljani.

— Poročali smo, da pride v Ljutomer za adjunkta nekav Piringera. Čujemo zdaj, da ta gospod ne zna niti 50 slovenskih besedi! Kako bode delal v slovenskem Ljutomeru kot preiskavni sodnik? Obsojen bode menda vsak, dolžen ali nedolžen, ker se sodnik z ljudmi ne bode popolnoma razumel. — Čudno je to imenovanje tem bolj, ker vemo iz gotovega vira, da je več avskultantov, iste znanosti in starosti s Piringerjem prosilo za to službo, ki so slovenskega jezika popolnoma zmožni, — a niso bili imenovani. Piringer je nekav „protectionskind.“ To ni v redu.

— „Bir. Vjed.“ pišejo: V „Saturday Review“ nekdo piše, da nekteri člani Hohenzwartovega kabineta govore o potrebi vojne z Rusko. Iz nastojčivosti, s ktero tudi mnogo nemških časnikov trdi, da je Ruska protivnica federativnega ustrojstva v Avstriji, ker se neprijetnih nasledkov zase boji, se da soditi, da je podobno ustrojstvo avstrijskega carstva za vsacega družega bolj nevarno, nego za Rusijo. Naš vzgled o tem predmetu je znan: federalno ustrojstvo Avstrije je vse hvale vredno, toda le pod enim pogojem, namreč da ne bi bil enostransk, ampak pravičen vsem slavjanskim narodnostim Avstrije. Pokroviteljstvo vati samo nektere avstrijske Slavjane in popuščati ogerske na voljo Madžarom, ali dajati avtonomijo Čehom in Poljakom, a puščati Slovence in Rusine pod jarmom — to ni federalizem.

— Mladi srbski knez bode potoval k ruskemu carju. To zaznamljajo srbski glasi kot srečen dogodjaj, ker je u denašnjem evropskem položji zajedno delovanje in midsobno bližanje vseh Slovanov silno potrebno.

Dopisi.

Iz Ljubljane, 18. oktobra. [Izv. dop.] V petek se prične utrakvistična uravnava tukajšnjih srednjih šol, vsled ktere bo za zdaj vsaj v nekterih razredih slovenski jezik ravnopraven z nemškim. Na gimnaziji in na realki bo v 1. razredu en oddelek popolnem slovensk, drugi oddelek pa nemšk.

V slovenskem oddelku so nemškemu jeziku kot predmetu odmerjene 4 ure, slovenskemu pa tri, nasproti pa v nemškem oddelku slovenščini kot predmetu 4 ure, nemščini pa tri. Ravno tako v drugem razredu. V vseh predmetih na gimnaziji in na realki se mora slovenska terminologija, ktera se že sestavlja, dodajati nemškim terminom. Ravnateljstvo mora kolikor mogoče v vsem in vsacem podpirati učitelje, ki pišejo slovenske šolske knjige ali druge znanstvene knjige, ki imajo večji obseg, nego šolske. — Koncem prvega polletja mora ravnateljstvo poročati ministerstvu, kako se utrakvistična uravnava obnaša.

Ta slednji zaukaz se nam vidi nekako čuden in nas spominja na pregovor: „Man macht den Bock zum Gärtner.“ Kajti mnogo je še nasprotnih elementov, ki bodo pri dotičnih poročilih učinkovali, vrh tega je prišel zaukaz kakor strela iz

jasnega neba, da se ne more takoj vsemu kaj. Ko bi se bil zaukaz objavil pred dvema mesecema, bi se bilo že lahko kaj pripravilo a zdaj po že začetem šolskem letu ima reč svoje sitnosti in skoro se nam dozdeva, kakor bi se hotelo vse ad absurdum dotiravati.

Za zdaj se vpelje v 1. in 2. razredu Jesenkov zemljepis in zgodovina, Erjavčev prevod Pokorny-jevega živalstva in Tušekov prevod Pokorny-jeve botanike, kteri je bil že pripuščen v srednje šole odpisom ministerskim pred dvema meseci.

Kolikor čujemo izdeluje gosp. Tušek za spodnjo gimnazijo najpotrebniše aritmetičko — geometrične knjige, tako bode tudi tej potrebi zadovoljeno.

Vsem našim obilnim in spretnim učnim močem pa bodi najtopleji opomin, da se lotijo nemudoma dela, zlasti bi se ustreglo z latinsko — slovensko vadnico za prve razrede.

Nemški in nemškutarski profesorji so tej novosti ljuto sovražni, posebno se odlikujeta v svoje beznosti profesorja Pirker in Supan, ktera se ustavljata celo slovenski terminologiji. Pirker hodi neki od hiše do hiše in pregovarja stariše, naj svoje otroke dajo v nemški oddelek, sina svojega svaka Domladiča pa je sam vpisal v nemški oddelek.

V pripravnišči sta gg. Linhart in Gariboldi protestovala proti utrakvizmu, dasi sta se ta dva gospoda čestokrat smatrala kot Slovence. Tako se obelodanijo počasi naši prijatelji.

Znani prof. Perger je pri konferenciji predlagal, ba bi se bivšemu šolskemu nadzorniku dru. Wretschko-tu poslala zahvalnica za razne (neiznajdene) zasluge. Isto tako je na gimnaziji predlagal gosp. Konschegg, pa predlogi obeh „Pappenheimerov“ niso bili sprejeti in tako je ostala „Der Liebe Müh' umsonst.“

Iz Ljubljane, 18. oktobra. [Izv. dop.] Kakor je bilo že omenjeno, je pri c. k. mestni odred. sodniji Ljubljanskej izpraznena služba vodje zemljišnih knjig. Ljubljana kot središče slov. naroda si za ta važen in imeniten posel želi uradnika, popolnem izurjenega in zmožnega slov. jezika ne le v besedi temuč tudi v pisanji, kajti pri ondešnji sodniji se nahaja skoraj polovica zemljejknjižnih vlog pisanih v slov. jeziku, vodje dolžnost je vloge in pisma primerjati zemljišnim bukvam in prve reševati. Samo po sebi se torej razume, da mora dotični uradnik, ki je s slov. ljudstvom redno v dotiki, biti popolnem zmožen slov. jezika tudi v pisanji. Nadejamo se, da nam bodo dotične sodnije pravične, in nam imenovalé ne samo po priloženim krstnem listu, temuč za vodja uradnika, od ktere ga so tudi po priloženih spričevalih ali iz lastnega prepričanja zagotovljene, da ume slov. jezik, da je zmožen v tem jeziku svojo službo opravljati, in narodu in postavam zadovoljati.

Iz Trsta, 17. okt. [Izv. dop.] Že od 1868 leta, onega viharnega časa, ko je grdo lahonsko tiranstvo vrhunec svoje podlosti doseglo, slutila je policija neko skrivno zaroto proti Avstriji, a ni mogla nikdar pravega uspeha v svojem postopanju imeti, kajti vedno so se skrivali ti rovarji za plašč Avstrije. Na avstriacizem teh izdajalcev je bivši namestnik Möring prav rad verjel in jim tudi dovolil vse kar so zahtevali; društva so snovali kakoršna so hoteli; nam ubogim zatiranim Slovincem, ki nismo še zarot delali, pa je odbil vse prošnje, in je obetal prav surovo še kazni. Tega se bode gospod Zor bivši tukajšnji telegrafični uradnik, najbolje spomnil, ker ga je večkrat na ukor pred se poklical in nazadnje še na švajcarsko mejo, prestavil, da pač ne bi mogel nič za slovenski narod delati. To zato ker je okolico zbudil.

Pretečeni teden pa je bilo hudo preiskavanje po vseh hišah poznanih Garibaldinov. Kakor je splošna govorica, našla so se pisma, ki omenjene osebe hudo kompromitirajo, sosebno pa nekoga škilastega špediterja in Garibaldinca Raskoviča, kteri je bil predsednik delavskemu društvu in je vedno za „nedovršeno Italijo“ propagando

delal, naš narod grozovito grdil pri vsaki priliki, in je bil tudi pri vsaki rabuki zraven, celo večkrat zaprt.

V saboto 14. t. m. so tega Raskoviča (pravo italijansko ime) zaprli in več drugih njegovih tovarišev. Vsi ti so obtoženi velike izdaje. Delavsko društvo bude razpuščeno.

Naj bi si vlada zapomnila in opazovala, kdo je zanj, ali smo tržaški Slovenci, ali so Lah in Lahoni, ki bi radi vsako uro Trst pod laški klobuk spravili. Ali Avstrija neče priznati, kdo ji dobro hoče. Pri vsaki stvari se razvidi, da ve le na laško meri. Tako je bilo v zadnji seji mestnega zbora, ko je bilo predloženo, naj bo v Trstu in v okolici učni jezik laški. Še privatne šole hoče Hermet tiranizirati z učenim laškim jezikom.

Da Lah brez ugovora delajo kar hočejo, je žalibože krivo to, da imamo take poslance. Zunaj Nabergerja v zboru za vsako reč glasujejo. Vladni komisar celo je vstal in za Slovence nekoliko govoril; je vsaj rekel, da tu v Trstu živi veliko Slovencev in Nemcev in da se je treba ozreti na §. 19, kateri priznava manjšinam narodov ravnopravnost, in „čeravno Slovenci nemajo še učiteljev in šolskih knjig,“ vendar bi se moralo nanje ozirjati.

Trebalo bi, da bi bil g. Cegnar vstal in dokazal vladnemu komisarju, da imamo učiteljev in knjig za našo potrebo, samo, da vlada volje nema. Ali g. Cegnar je sedel, kakor za stavo in glasoval za laško akademijo (!? Ur.). Ko konča vladni komisar svoj govor, oglasi zopet znani slavofag Hermet huji od Ferluga, kateri je moral zboru hrbet pokazati, da je po zadnjem vladnem statističnem pregledu v Trstu $\frac{1}{30}$ Nemcev, in da se pri taki večini kot je laški narod taka manjšina izgubi, Slovencev pa se ni predrznil omeniti, ker jih je faktična polovica v Trstu in v okolici.

Preudarite torej naše stanje na obalah Adrije, kako se nam zabranjuje narodni temelj, to je šola v mestu in v okolici. Da bi mi samo enega Einspielerja imeli, da bi imel pogum, in zmožnost in voljo ponosno dokazati jim naše tirjatve in razmere, in nesramne grditelje naroda vsaj z besedo pobil, kar bi tukaj ne bilo prav težko, kajti dasi sami laški doktorji sede v zboru, vendar časi take vežejo, da bi se še prostemu kmetu preneumno zdelo. Zdaj imajo še čas nas pritiskati na steno in hudiča slikati, ali čas ni daleč, ka bo naslikan hudič življenje dobil in krivico maščeval.

Iz Laškega, 18. okt. [Izv. dop.] Čitateljem „Slov. „Nar.“ je od zadnjih volitev gotovo še v spominu „Valuški Matiček,“ kateri je na posled na Nemce šel, da je po njih lestvi v deželni zbor splezal. Še sedaj se on baje joka zaradi potrošenih novcev, da bi ga bili volilci v Celji volili in sliši se, da je baje še sedaj jezen na laške dijake, kateri so mu toliko kljubovali, in so spoštenega kmetiča tako podučili, da si je narodnjake za svoje poslance izvolil. Da bi pa imenovani nemškutar vendar preveč se ne jezil, tako v zadostenje tega, da tudi njegov poduk ni ostal brez uspeha, mu po tej poti naznanim sledeči odpis, kateri mi je denes v roke prišel in kateri zasluži, da bi ga domoljubi in slovenski rodoljubi nikakor ne prezirali. Odpis se od črke do črke glasi takole:

Nr. 341.

Wird dem löbl. Gemeindeamte in St. Christof. sammt den anher übersendeten 2 Stück Stempelmarkem á pr. 15 kr. mit dem amtshöflichen Ersuchen rückübermittelt, die anher übersendete in slovenischer Sprache verfassten Zuschrift gefälligst in die deutsche übersetzen zu lassen, weil sich hierorts noch Niemand dieser neuen slavischen Sprache eigen gemacht hat.

Gemd. Amt Gairach den 14. Oktober 1871.
der Vorstand abwesend
Martini l. r.

Tako odpis iz občine na slovenski zemlji, iz občine, v kateri se ne nahaja toliko ljudi umečih nemškega jezika, da ne bi jih lahko na prstih ene roke naštel in še se sme pristaviti, da še med temi nobeden v nemščini ni toliko izurjen, kakor

jako dvomljivi pisatelj sam. — Takih učencev je Matiček gotovo vesel in spodobi se, da bi jih seboj v Nemce vzel. Če tega ne stori, naj bi jim vsaj premium poslal! Sedaj naj pa še kdo trdi, da slovenski narod zahteva upeljavo slovenščine v pisarnice.

Iz Zagreba, 19. okt. [Izv. dop.] Vsak dan pridejo nove zanimive črtice o „stranki prava“ in o Rakovaškej ustaji na dan. Pri Evgenju Kvaterniku našli so se listovi, ki konstatujejo, da je bil on ud „Internationale.“ Ta zveza evropskih revolucionarjev ima baje tudi v Pešti svoj odbor, svojo podružnico, in ravno od te strani se je baje najbolj tiščalo v Kvaternika, da naj punt začne. Kake tri tedne pred ustajo odpovedal se je neki Barac, Starčevićanec od glave do pete, prostovoljno svoje službi kot kr. finančni koncipist, ter šel na Švicarsko s smešnim izgovorom, da se hoče tam kako rokodelstvo učiti. Denes se ve, da je on tje šel kot zastopnik Hrvatske na posvetovanje s kolovodjami „Internationale.“ — V Rakovici je Kvaternik ustrojil „narodno vlado“, med njegovimi papirji našli so se obrazci dekretov, s katerimi bi se bili imeli članovi narodne vlade, dostojanstveniki in uradniki imenovati. Neki Čuič, absolviran teolog, in pozneje prosti graničar, bil je „zapovednik narodne vojske.“ Na Plaški, kjer je stolica pravoslavne vladike, prisilili so ustajniki duhovne, da so v namen srečnega izida sijajno božjo službo obhajali in zastave ustajniške vojske blagoslovljali! Kakor je izid pokazal, jim ta blagoslov ni nič pomagal. Denes „dela“ vojni sod v Rakovici na vse mehove. Že sedem ustajnikov je bilo na smrt obsojenih in ustreljenih.

Organizacija Starčevićancev je naj bolji dokaz, da oni niso bili politična stranka, ampak samo neka sekta, neka skrivna zarotna družba. Imeli so svoje glavne skupščine, svoj opravljajoči odbor, svojega tajnika, blagajnika in sploh svoj poseben magistrat. Našel se je baje tudi imenik tistih udov, ki so mesečne denarne prineske v družbine svrhe pridonašali. Žalostno je, da je v njihovem magistratu zlasti učiteljstvo Zagrebških normalnih šol mnogobrojneje zastopano bilo.

Naše službene novine še zmerom trdijo — in sicer trdijo bolj iz trdokornosti, kakor iz prepričanja, — da ima narodna stranka Rakovaško ustajo na svojej cesti. S tem trdenjem hočejobelodano krivnjo od Starčevićancev odvaliti, javno pozornost od njih odvrti in na narodno stranko napeljati. Naše službene novine vzele so tedaj faktično buntovnike Starčevićance pod svojo zaščito. Službene novine, in za njimi stoječa vlada, dokazujejo s takim postopanjem svojo solidarnost s Starčevićanci, in to celo še denes, ko jim že tako rekoč vrv okolo vrata leži. To je zares nezaslišano, pa vendar je karakteristično znamenje naših javnih razmer. Narodnej stranki kakšno takšno sokrivnjo Rakovaške ustaje naprtiti, to spada že med Münchhanzijade. Narodna stranka je faktično gospodarica politične situacije, ter jej bogme ni treba postavna tla, na katerih stojé more vse doseči, zapustiti, ter se mesto tega v pustolovna podvetja, kakoršna je Rakovaška ustaja, spustiti. — Naša in ogerska vlada dobro veste, kaj in koliko gubite na Starčevićancih! Od kar ste te dve vladi videle, da njih stranka (magjaronstvo) na Hrvatskem od dne do dne bolj boleha, ter da s pomočjo te bankrote stranke ne morete ne ene svojih nakan izpeljati, ste Starčevićance z odprtima rokama kot dobrodošle soborivce sprejeli. Med našo (Rauchovo in Bedakovičevo) vlado in med Starčevićanci bil je kompromis: Starčevićanci so vladi obečali proti narodnej stranki vojevati, vlada pa jim je v protiuslugo dovolila, da morejo proti Avstriji v vojniškej krajini delati in rovariti kolikor hočejo. To od vlade dobljeno karto bianko so, kakor Rakovaška ustaja dokazuje, do kraja v svoje svrhe izerpili. Takega zaveznika izgubiti, to je za ogersko in našo vlado hud vdarac, in to je, zavolj česa službene novine krivnjo od Starčevićancev na narodnjake prevalivajo. Kot nameček kvantajo še o denarnej podpori, ki jo

baje narodna stranka iz Prage in Moske dobiiva. Človek res ne ve, ali bi se nad tako peklenško zlobo jezil, ali smijal.

Iz Dunaja, 19. okt. [Izv. dop.] Prikazala se je zopet črna oblačica na avstrijskem političnem obnebju. Nevarnost proti. Kolikor tudi vladi prijazni listi zagotavljajo, da delo notranjega pomirjevanja ni moteno, to je jasno, da se v teh dneh lahko vse kar se je dobrega počelo, — preobrne na staro in potem smo zopet, zopet ob vse zaupanje. In kaj potem? Potem adijo naša vera v državo in njeno pravičnost! Potem imamo Slovani nov, oster boj, boj na življenje in smrt, za vsako ceno.

Gotovo je, da zdaj že več dni celo mintsterško delovanje stoji. Reči ne gredo naprej. Magjari in Nemci, t. j. njih glavni zastopniki Beust, Andrašić itd. so vendar znali najti coklo, s katero so vsaj za nekoliko časa voz v njegovem tiru ustavili in — čisto nemogoče ni, da se jim posreči zaobrtni ga. Ministerska kriza je; pred federalizmom so se mogočneži ustrašili, zato ga zdaj molče ogledujejo od daleč, pa poslušajo one, ki svetujejo, naj se ne ide njemu nasproti, in one, ki prigovarjajo.

Veliki zbor ministrov še ni ničesa sklenil. A smelo se povsod trdi, da se vsled spomenice nesrečnega Beusta, ktero je cesarju izročil, trdeč da se s federalizmom država razbije, in vsled predstava magjarskega ministra Andrašića, v višjih krogih globoko premišlja: kam in kako. Že to, da celo Hohentwurtovi listi kot za gotovo povedo, da Beust ne pojde, že to je slabo znamenje, znamenje nevarnosti. In če tudi pri tacem stanju še zmaga Hohentwurt, kar je upati, zmagal hode samo s kompromisom z Beustom, torej se bode zopet nekaj polovičnega Slovanom ponujalo. In ker vladen list denes naravnost proti „separatizmu“ ropoče in se toži, da nekatere stranke narodnost višje držé nego interes celote države — mogoče ali verjetno je, da ne pridemo daleč, posebno mi Slovenci ne. Veselilo bi me, moči poročati, da se je oblak razvlekel.

Politični razgled.

O notranji krizi v ministerstvu govori današnji dunajski dopis. Tudi česki listi potrjujejo, da na Dunaji oprezovajo. „Pokrok“ „Pol.“ in „Nar. L.“ odvažno izrekajo, da je česki narod govoril svojo zadnjo besedo. Poslednji list pravi, da ako Avstrija neče zdaj kupiti sibilinskih knjig od Čehov, ne bodo nikdar več tako dober kup, ter da ako bi se povrnilo zopet k prejšnji politiki, mora se česki narod postaviti edino na slovansko stališče. — Oggerski listi poročajo, da je skupno ministerstvo z Andrašijem vred zedinjeno proti Hohentwurtu, ter da mislijo Beust, Lonyai in Kuhn odstopiti, ako se česki fundamentalni članki sprejmó. Tako od vseh krajev pritiskana krona, — se ni mogla dozdat določiti. Vendar dolgo se to neprijetno stanje ne more obdržati. Pišejo, da je bil že zadnjič omenjeni veliki ministerski zbor stoprvčeraj. Torej se je morda že vaga na eno stran nagnila.

Dunajska vladna „Wiener-Abendpost“ si ne more kaj, izreči svoje in menda Beustovo veselje nad berlinskim prestolnim govorom, v katerem cesar Viljem poudarja prijateljstvo z Avstro-Oggersko, ia zagotavlja, da se „tukaj“, na Dunaji ravno tako misli. — Mislimo, da je bolj opravičena ironija, s katero „Oesterr. Journ.“ pojasni besede nemškega cesarja, da je razmera Avstrije s Prusijo „tisočletna“, da si pred 1000 leti Pruske in deželolokomnih Hohenzollerov niti bilo ni.

Kakor so dunajski študentje on dan proti ministerstvu politiko uganjali, tako remonstrirajo zdaj nemški študentje v Pragi proti novemu profesorju Kranjcu, zato ker je Slovenec po rodu in nastavljen od zdanjega ministerstva.

Pražka „Politik“ je bila konfiscirana zavolj članka: „ali bode Beust šel ali ostane.“ Mi smo članek čitali, pa našli, da je mnogo menj ostro pisan, kakor dunajski listi pišejo proti Hohen-

